

Oikeusministeriö

Lausuntopyynnön asianumero: VN/25636/2023

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vesilain ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1. Taustaa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesilakia (587/2011) ja Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §:ää. Säännösten tarkoituksena on vesivoimalaitosten säätökykyyn nojaten turvata yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeisen sähköjärjestelmän vakautta ja toimintavarmuutta myös poikkeuksellisten häiriöiden aikana.

Vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset vesivoimalaitoksen tai säännöstelyä koskevaan lupaan sisältyvistä määräyksistä poikkeamisesta sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi poikkeuksellisissa häiriötilanteissa. Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat väliaikaisen poikkeamisen sähköntuotantoon säätämään kykenevän vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä olosuhteissa, joissa laitoksen sähköntuotannon lisääminen olisi välttämätöntä sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi. Poikkeamista tarkoittavien määräysten käyttöönotto häiriötilanteessa tapahtuisi järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ilmoituksen perusteella, kun markkinoilta saatavat tasehallintaresurssit eivät enää riittäisi varmistamaan sähköjärjestelmän käyttövarmuutta. Lupa- ja valvontavirasto voisi Energiaviraston hakemuksesta määrätä hankkeesta vastaavan poikkeamaan väliaikaisesti juoksutusta ja vedenkorkeutta koskevista määräyksistä sekä antaa muita tarpeellisia määräyksiä. Jos toimiin on ryhdytty, olisi Energiaviraston esitettävä Lupa- ja valvontavirastolle selvitys toimien vaikutuksista yksityisiin ja yleisiin etuihin sekä ympäristöön ja tehtävä tarvittaessa esitys määräysten tarkistamiseksi.

Energiavirastosta annetun lain 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi Energiaviraston vesilain mukaiset tehtävät.

2. Lausunto

2.1. Yleistä ja päätöksen voimassaolo

Kemijoki Oy pitää lakiesitystä Suomen kansallisen turvallisuuden, huoltovarmuuden sekä sähköjärjestelmän yleisen käyttövarmuuden ja luotettavuuden kannalta tärkeänä toimenpiteenä.

Kemijoki Oy puoltaa hallituksen esityksen päätöksen voimassaoloa koskevaa ehdotusta, jonka mukaan poikkeamisen mahdollistava päätös olisi voimassa enintään kuusi vuotta,

minkä jälkeen Energiavirasto voi hakea päätöksen voimassaololle jatkoa enintään kuusi vuotta kerrallaan.

2.2. Korvaussäännökset

Hallituksen esityksen mukaan sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuneista omaisuutta välittömästi kohdanneista edunmenetyksistä on suoritettava korvaus valtion varoista. Jos korvaukseen oikeutettu on saanut häiriötilanteen aiheuttamasta tapahtumasta tai sähköjärjestelmän turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä hyötyä, on hyöty otettava huomioon korvausta määrättäessä. Vesilain yleisen korvattavuuskäytännön mukaisesti korvattaviksi tulevien edunmenetysten olisi oltava vähäistä suurempia.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, korvausten suorittamista valtion varoista voidaan pitää perusteltuna, sillä sähköjärjestelmän käyttövarmuus on tärkeää koko yhteiskunnalle ja sen keskeisille toiminnoille, eikä toimien käyttöönotto tapahtuisi luvan haltijoiden intressissä tai heidän aloitteestaan. Edunmenetyksien korvaamisesta ei tule kohdentaa aiheuttamisperiaatteen mukaisesti lupien haltijoille.

Hallituksen esityksessä todetaan, että jos korvaukseen oikeutettu on saanut 5 a §:ssä tarkoitettua tapahtumasta tai sähköjärjestelmän turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä hyötyä, on hyöty otettava huomioon korvausta määrättäessä. Kemijoki Oy katsoo, että viranomaisen päätöksestä luvan haltijalle aiheutuvat vahingot tulee korvata eikä hyötyä tule huomioida korvausta määriteltäessä.

2.3. Luovutettavien tietojen salassapito / ei julkisuus

Esityksen mukaan voimalaitosten omistajien olisi tarpeen toimittaa poikkeaman edellytyksiä koskevan selvityksen laadinnasta vastaavalle taholle selvityksen laatimiseksi tarpeellisia tietoja.

Kemijoki Oy toteaa, että vesivoimalaitosten juoksutus- ja muut sähköntuotantoon liittyvät tiedot ovat julkisuuslain 24 §:n mukaisia salassa pidettäviä tietoja ja ne kuuluvat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20) kohdan mukaisen liikesalaisuuden piiriin. Lakiehdotuksessa on varmistettava, että edellä mainittuja tietoja ei luovuteta julkisuuslain (621/1999) nojalla tai muullakaan perusteella muille tahoille, kuin tämän lakiesityksen mukaan lakisääteisiä tehtäviä hoitaville viranomaisille. Julkisuuslain ja/tai vesilain säännöksiä tulee täsmentää siten, tämän lakimuutoksen mukaan luovutettavat tiedot ovat salassa pidettäviä.

2.4. Vesienhoitolain poikkeussäännökset

Vesilain 18 luvun uuden 5 a §:n 2 momentissa säädettäisiin sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevan päätöksen suhteesta vesienhoitolain (1299/2004) vesienhoidon ympäristötavoitteisiin ja niistä poikkeamiseen. Jos sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseksi toteutettavat toimet vaarantaisivat

Lausunto

29.6.2026

pintavesimuodostuman tilatavoitteen saavuttamisen vesienhoitolain 20 a §:n vastaisesti tai jos toimenpiteistä arvioidaan aiheutuvan lain 20 b §:n vastaista vesimuodostuman tilan heikentymistä, voitaisiin päätös antaa vain, jos Lupa- ja valvontavirasto myöntäisi vaatimuksista poikkeuksen mainitun lain 20 c §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä.

Kemijoki Oy:n mukaan on yhteiskunnan edun mukaista, että vesienhoitolain mukainen poikkeaminen säännellään vesipuitedirektiivin mukaisesti ja poikkeussäännös on joustava.

KEMIJOKI OY

Janne Ala
JohtajaSakari Pyhäjärvi
Johtaja